

Günümüze değin cinsellik konusunda yapılan çalışmaların irdelenmesi

MSc. Tuğba Yılmaz Esencan¹, Prof. Dr. Nezihe Kızılkaya Beji²

¹Zeynep Kamil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi

²İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD

İnsanlık tarihi boyunca, cinsellik ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında bazı bilgilere sahip olunmasına rağmen, bu bilgilerin bir kısmı sistematik yollarla ve bilimsel olarak toplanmamıştır. Bu nedenle elde edilen ilk bilgilerin bilimsel değeri tartışmalıdır. İlk olarak batı medeniyetleri cinsellik davranışlarını sistematik olarak araştırma girişiminde bulunmuşlardır. Yirminci yüzyıla doğru cinsellik çalışmaları hız kazanmıştır.

Bu yazıda cinsellik ve cinsel yanıt döngüsü ile ilgili günümüze değin yapılan çalışmalar ve temellendirilen kuramlar literatür doğrultusunda ele alınmıştır.

İnsan davranışı ve cinselliği bedensel, psikolojik ve sosyal koşullardan etkilenir. Cinsellik denince ilk akla gelen iki kişinin sevişmesidir, oysa cinsellik çok boyutludur. Cinsellik insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır ve sağlıklı bir cinsel yaşam, sağlığın ve yaşam kalitesinin en önemli parametrelerinden birisidir. Cinsellik, cinsel ilişkiye dair davranışları, tutumları, düşünceleri ve yönelimleri içine alan; her ne kadar bazı toplumlarda kendi başına bir olgu olarak algılsa da, ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlara gönderme yapmaksızın hakkında inceleme yapılması mümkün olmayan bir kavramdır (1,2).

İnsanın cinsel yaşamı tüm yaşam alanları ile bir bütün içindedir ve bu bağlamda cinsel uyum genel uyumun bir parçası olmaktadır. Cinsellik, biyolojik düzeyde üreme ile nesillerinin devamının sağlanması, psikolojik düzeyde cinsel ilişkiden haz alma, sevmeye, sevilme gibi bireyin temel ihtiyaçlarının doyurulması ile ilişkilidir. Toplumsal düzeyde ise cinselliğin, toplumun değer yargıları ve yasal kuralları, insanların yaşam biçimleri, farklı cinse verdiği roller, cinselliğe bakışları, eş seçimleri ve evlenme tercihleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Tüm bu düzeylerde bireyin cinselliğini ifade etme durumu doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte etik, kültürel, moral ve manevi faktörler bireyin cinselliğini farklı zamanlarda farklı şekilde ifade etmesine neden olabilmektedir. Bununla birlikte her

bireyin cinselliği ifade etme biçimi, cinselliğe verdiği önem kendine özgüdür ve cinsellik gelişimsel (yaş, çocuk sahibi olma, infertilite), sosyokültürel ve sağlık ile ilişkili faktörlerden etkilenir (3,4).

Cinsellik bizim insan olarak ne olduğumuzun bir ifadesidir. Değerlerimiz, tutumlarımız, davranışlarımız, fiziksel görünümümüz, inanışlarımız, duygularımız, kişiliğimiz, sevdiğimiz ve sevmediğimiz şeyler, kişiliğimiz ve sosyalleşme alanlarımızla şekillenir. Cinsellik doğum öncesi başlayıp ömür boyu devam eder ve etik, kültürel ve ahlaki faktörlerden etkilenir. Üremeyi, cinsel zevk almayı ve vermeyi içerir. Cinsellik tamamen duyuya dayalı bir deneyimdir ve yalnızca cinsel organları değil tüm bedeni ve aklı içerir (5).

Cinsellik terimi oldukça geç bir dönemde (19. yy başlarında) ortaya çıkmıştır. Eski Yunanda ve Latinlerde, cinsellik kavramını karşılayacak genişlikte bir kavram bulunamamış, cinsel ilişki, birleşme veya temas olarak adlandırdığımız durumlar için, sunousia, homilia, plesiasmos, mixis, ocheia gibi kelimeler kullanılmıştır (6).

Tarihin ilk dönemlerinde anaerkillikle beraber üstün cinsel form dışı iken, özellikle tek tanrılı dönemlerde ataerkill düzenin etkisiyle yerini erkek egemen yapıya bırakmıştır. İlk toplumlar üremenin gizemliliği karşısında çok etkilenmiş, cinsellik efsaneleştirilmiş ve tabulaştırılmıştır. “Bereket” ve “üreme” tanrıçalarından da anlaşılacağı gibi dinsel bir olguya dönüştürülmüştür. Asya, Avrupa, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika ülkelerinin ilkel dinlerinin çoğu cinsel birleşmeyi insanlığın en kutsal olgusu olarak benimsemiş, insanın tanrıyla kaynaşmasının bir sembolü olarak görmüş ve en yüce dinsel törenlerden biri olarak saymışlardır (7).

Cinsellik ile ilgili ilk araştırmalar

Hipokrat gibi hekimler, Aristo ve Plato gibi filozoflar cinsellik araştırmalarının mimarlarıdır. Araştırmalarında cinsel davranışlarla ilgili olarak yapmış oldukları gözlemleri paylaşmışlar ve cinsel yanıtta, cinsel fonksiyon bozuk-

luklarına, üremeye, doğum kontrolüne, kürtaja, cinsellik ve cinsel etik konularına ilişkin ilk teorileri ortaya koymuşlardır. Bu ilk teorilerin ardından Roma'da, Soranus ve Galen gibi Yunanlı hekimler cinsellik hakkında bilinenleri daha da arttırmışlardır. Onların çalışmaları İslam bilimcileri cinsellik hakkındaki sorulara daha fazla zaman harcamaya teşvik etmiştir. Bu çalışmalar Yunan ve Latin el yazılarıyla standart bir metin haline getirilmiş, tıp okullarında 16,17 ve 18. yüzyılda anatomik araştırmaların yeniden doğuşuna sebep olmuştur. On dokuzuncu yüzyılda nüfusun artışı ve cinsellik hakkındaki yeni meraklar cinselliğin ana konu olarak çalışılması gerektiğini düşündürmüştür. Cinsellik alanında ses getiren ilk çalışmalara imza atan araştırmacılar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (8).

Richard Von Kraft – Ebing, 1840–1920 yılları arasında Victorian standartlarının insan cinselliği üzerine güçlü baskılar uyguladığı dönemde cinsellik hakkında yazılar yazmıştır. Bu baskılı dönemde yaşayan biri olması cinsel konular hakkında sorun yaşayan insanlar üzerinde çalışma yapan bir doktor olmasına neden olmuştur. Von Kraft Ebing (1902) çalışmalarında cinsel aktivite ile ilgili bazı korkuları ele almıştır. Günümüzde çifte standart olarak bilinen erkeklerin cinsel özgürlüğe sahip olup kadınların cinsel özgürlüğünün olmadığı düşüncesini desteklemiştir. Kadınların cinsellik ile ilgili konularda rahat olmaması bu düşünceyi destekleme nedeni olarak gösterilmektedir. Ebing'in çalışmaları halkın yanı sıra birçok hekim üzerinde de büyük bir etki yaratmıştır. Önyargılı ve yanlış varsayımlar yapan biri olarak görünmesine rağmen çalışmaları birçok hekim ve araştırmacıyı ikna etmiştir. Bu çalışmaları Ellis ve Freud için rehber olmuştur (8).

Henry Havelock Ellis, 1859–1939 yılları arasında insan cinselliği üzerine çalışmalar yapmış İngiliz psikolog ve aynı zamanda hekimdir. Çalışmalarında cinsellik ile ilgili korkular ve gece uyku esnasında istem dışı ejakülasyon konularını ele almıştır. Ayrıca cinsellik konusunda bilgisiz olunması hakkındaki endişelerini de belirtmiştir. Ellis 1896 ve 1910 yılları arasında Sex Psikolojisi Çalışmaları adlı altı ciltlik seri yayınlamıştır. Bu çalışmalarda şunları ifade etmiştir (8).

1. Her iki cinsiyet için mastürbasyon yapmak yaygın bir davranıştır.
2. Erkek ve kadınlardaki orgazm çoğunlukla aynıdır.
3. Homoseksüellik ve heteroseksüellik cinselliğin bir evresidir.

4. Victorian düşüncelerinin tersine kadınlar cinsel arzuya sahiptirler.
5. Cinsellik için tek bir norm yoktur. Düşünceler ve davranışlar kişilere ve kültürlere göre değişmektedir.
6. Her iki cins için erken yaşta cinsel eğitim verilmelidir.
7. Doğum kontrolünde yada bireysel cinsel davranışlara karşı kurallar olmamalıdır.

Ellis cinsel davranışlar konusunda yaptığı çalışmalarında cinselliğe antropolojik, kültürel, psikolojik ve tıbbi bir bakış açısı getirmiştir. Bulmuş olduğu çoğu veriyi vaka incelemelerinden ve yaşam hikâyelerinden elde etmiştir. Bu alandaki tecrübe ve deneyimleriyle bir fenomen olmuştur. Hatta araştırma amacıyla kendi cinsel tecrübelerini de kullanmıştır. Araştırmalarında gece uyku esnasında istem dışı ejakülasyon, mastürbasyon ve diğer cinsel davranışları tartışarak normal cinsel davranış şekillerinde geniş varyasyonlar olduğu kanısına varmıştır. Ellis'in araştırmalarında ele aldığı iki önemli madde vardır: Araştırmalarında elde ettiği bilgiyi bilimsel bakış açısıyla sağlaması ve kendisinin içinde bulunduğu baskılayıcı dönemin şartlarından ayırmasıdır. O dönemde toplum cinselliği negatif bir kavram olarak tanımlarken birçok cinsel davranışı da hastalık olarak kabul etmekteydi. Bu nedenle cinselliği normal olarak değerlendiren bu ilk araştırmacılar cinselliğin günümüz sosyal toplumunda normal algılanmasında etkili olmuşlardır. Ellis'in fikirleri ve çalışmaları sonraki dönemlerde cinsellik araştırmacılarını ve yazarlarını da etkilemiştir (8).

Sigmund Freud, (1856–1939) psikolog bir araştırmacıdır. Günümüzdeki düşüncelerimize etki eden insan gelişimi, psikolojisi ve kişiliği hakkında teoriler geliştirmiştir. Freud cinselliği ve cinsel memnuniyeti insan hayatının temel parçası olarak görmüş ve insanların olabildiğince fazla cinsel memnuniyete ve olabildiğince az acıya sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Cinselliğin doğal bir eylem olduğunu, cinsel zevkin ardından üremenin ikinci sırada olduğunu vurgulamıştır. Araştırmalarında cinsel içgüdüdeki ciddi yasaklara ve kısıtlamalara karşı uyanılarda bulunmuştur. En önemli önerilerinden biri ise çocukluk dönemindeki cinsel tecrübelerin yetişkinlik dönemindeki cinsel deneyimler üzerinde çok güçlü sonuçları olmasıdır. Freud'un çalışmaları, cinsel düşünceler ve davranışlar konusunda günümüzde hala etkisini göstermektedir (8).

Magnus Hirschfeld, (1868–1935) kariyerine cinsellik araştırma ve çalışmalarıyla başlamış olan Alman bir doktordur. Transvestite ve transvestizm kavramlarını açıklamıştır.

Yapmış olduğu bilimsel çalışmalarda cinsel oryantasyonun önemi üzerinde durmuştur. Cinsellikte sağlıklı yaşam için cinsel dürüstlüğü gerekli olduğunu desteklemiştir.

Hirschfeld cinsellikle ilgili birçok kitap ve çalışma yayınlamış olup homoseksüellik tartışmasını insanların sosyal yaşamlarının yanı sıra hükümetin içine kadar sokmayı da başarmıştır. Alman faşizminin 1920'lerde güç kazandığı dönemde yaptığı araştırma ve yol açtığı tartışmalar nedeniyle iki kez fiziksel saldırıya uğramış ve kariyerini ortadan kaldırmaya ve ismini kötülemeye yönelik politik girişimlere maruz kalmıştır. 1930'larda sürgün edilmiş ve Fransa'ya taşınmıştır (8).

Hakkındaki şikayetler nedeniyle işine yasal olarak son verilen Hirschfeld Bilimsel İnsani Komitenin (Scientific Humanitarian Committee) kurucularındandır. Bu komite dünyadaki ilk eşcinsel hakları savunuculuğunu yapan komitedir. Ardından homoseksüeller üzerinde istatistiksel araştırmalara başlamıştır. 1908'lerde içerisinde çeşitli bilim adamları ve uzmanların yazılarının bulunduğu ilk Sexoloji Dergisini (Journal of Sexology) yayınlamıştır. Dergi sadece bir yıl yayınlanabilmiştir. 1910'da "Transvestite" terimini açıklamış ve bunu ilk kez homoseksüellikten ayırmıştır. Bin dokuz yüz on dört yılında "Erkek ve Kadınlarda Homoseksüalite" isimli en büyük çalışmasını yayınlamıştır. Berlin'de 1919'da ilk cinsel bilim enstitüsünü kurmuştur. Bu enstitü 1933 yılında Naziler tarafından dağıtılmıştır. Bin dokuz yüz yirmi altıda 5 ciltten oluşan Cinsel Bilgi adında dergi yayınlamış olup son cildini 1930'da yayınladıktan sonra Almanya'dan ayrılmıştır (8).

Katherine Davis, (1860—1935) Buffalo-Newyork'da doğmuş ve Amerika'da eğitimini tamamlamıştır. On yıl boyunca üniversitede ders vermiş ardından 1900 yılında ekonomi alanında Phd derecesini almıştır. Sosyal Hijyen kurulunun Newyork bürosunun genel sekreterliğini 1918—1928 yılları arasında yapmış, bu sırada kamu sağlığı ile ilgili birçok araştırma yürütmüş kadın hakları savunuculuğunu üstlenmiş ve halk sağlığı eğitimi almıştır. Kadın sağlığını iyileştirmeye yönelik çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bin dokuz yüz yirmi dokuz yılında "2200 Kadının Sex Hayatındaki Faktörler" isimli çalışmasını yayınlamıştır. Bu çalışması cinsellik araştırmaları arasında önemli bir yere sahiptir. Araştırmasına evli, beyaz, ortalama bir eğitim düzeyi ve sosyal yaşamı olan kadınları almıştır. Oldukça ilgi çekici sonuçlar elde etmiştir. Çalışmaya katılan kadınlardan %90'ı cinsel güç ve cinsel istek açısından eşlerinin daha üstün ol-

duklarını, %3'ü cinsel istek duyma durumlarının eşi ile aynı olduğunu ifade etmiştir. Kadınların %65'i mastürbasyon yaptığını itiraf etmiş fakat bunu ahlaki açıdan onur kırıcı bulduklarını belirtmişlerdir (8).

Clelia Mosher, (1863—1940) Albany-Newyork'da doğmuş ve 1899 yılında Johns Hopkins de tıp eğitimini tamamlamıştır. 1923 yılında "Kadınlara Fiziksel Özgürlük" isimli kitabını yayınlamıştır. Bu kitabında kadın sağlığı, menstruasyon ve meme bakımından bahsetmiş ve menstruasyon ağrısı üzerinde durmuştur. Kendisi ilk kez menstruasyon ağrısı ile baş etmek için nefes egzersizlerini kullanmıştır. Ardından sivil savaş sırasında Victorian dönemindeki kadınların cinsel yaşamları üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu çalışma bilinen ilk cinsel tutum ve davranış çalışmasıdır. Çalışmaya toplam 47 kadın dahil edilmiştir. Bilinenin aksine çalışmaya katılan 47 kadından 35'i cinsel ilişkiden hoşlandığını, 34 kadının orgazmı deneyimlediğini ve çoğu kadının orgazma partnerlerinden daha geç ulaşabildiklerini belirtmiştir. Mosher bu çalışmasıyla dönemin baskıcı toplumunda oldukça ses getirmiştir (8).

Yirminci yüzyıl cinsellik araştırmaları

Bilimsel bulguları inanç, önyargı, yanlı görüşler ve popüler psikolojiden ayıran en önemli faktörlerden biri, bu bulguların bilimsel yöntemle bağlı kalınarak elde edilmesidir. Bilimsel yöntem, kısmen toplanmış verilerin ışığında oluşturulan bir hipotezin/varsayımın ampirik olarak test edildiği yöntemdir. Bilimsel yöntem dünyayı değerlendirmeyi ya da yargılamayı değil tanımlamayı amaçlar. Yirminci yüzyılda yapılan cinsellik araştırmaları daha çok bu amaçlarla yapılmıştır. Bu doğrultuda cinsellikle ilgili önemli bilimsel araştırmalar yapmış olan araştırmacılar aşağıda ele alınmıştır.

Alfred Kinsey, (1894—1956) kariyerinin büyük bölümünü yaban arıları üzerine çalışarak geçirmiş olan bir böcek biyologudur. Kinsey'e Indiana Üniversitesi'nde evlilik ve cinsellik üzerine bir ders verme görevi verilmesi sonucunda dersleri hazırlamaya başladığında bu konuyla ilgili sağlam bilimsel verilerin yokluğuna şaşırılmış ve cesareti kırılmıştır. Daha sonra, öğrencileriyle cinsel hayatları ve deneyimleri üzerine görüşmeler yapmaya başlamıştır. Elde ettiği sonuçlar çığır açacak çalışmalara duyulan ihtiyacı kabul etmesine neden olmuştur (9).

Kinsey, Indiana Üniversitesi'nde cinsellik araştırmaları enstitüsünü kurmuştur (1947). Bu enstitü bugün halen cin-

sellik araştırmalarında dünyadaki en önemli merkezlerden biridir. Kinsey, erkeklerle yaptığı görüşmelerin sonuçlarını İnsan Erkeğinde Cinsel Davranış (1948) adıyla bir kitapta yayınlamış, bu kitaptan Kinsey Raporu diye de bahsedilmiş ve en çok satılan kitaplardan biri olması birçok kişiye oldukça şaşırtmıştır. İkinci rapor, İnsan Kadınında Cinsel Davranış merakla beklenmiş ve kitabın 1953'teki basımı önemli bir haber olarak değerlendirilmiştir. Kinsey, cinselliğe saf bilimsel yaklaşımın öncüsü olmuş, bu alanı önceki ahlaki ve dini bağlamından uzaklaştırmıştır. Bu görüşe göre, bilim insanları, değer yargılarını için içine katmadan gerçekleri objektif bir biçimde toplamaya konsantre olmalıdır. Bu yaklaşım ve Kinsey'in çalışmasının ticari başarısı, insan cinsel davranışının çeşitliliğine dair yeni bir farkındalık oluşturmuştur (9).

Kinsey'in bulguları son yıllarda sorgulanmaya başlamıştır. Çünkü çalıştığı örneklem geniş olmasına rağmen Amerika popülasyonunu doğru biçimde temsil etmemiştir. Kinsey Enstitüsü'nün bir yöneticisinin, Kinsey'in çocukluk dönemi cinsel etkinlikleriyle ilgili bulgularının çoğunu anonim bir ocuk tacizcisinin günlüklerine dayandırdığını açıkladığında eleştiriler daha da artmıştır. Ayrıca, Kinsey hakkında asıl amacı homoseks alitenin kabul edilmesini sağlamak olan gizli bir mazoşist ve homoseksüel olduğu yönünde hakaretler içeren ağır eleştiriler de yayınlanmıştır. Amerikan Meclisi, komünist olup olmadığını araştırmış, finansman kaynakları onu zor durumda bırakmak için kesilmiş ve kitaplarının dağıtımı engellenmiştir. Bugün cinsellik araştırmacıları bu dikkate değer  nc ye çok şey borçlu olduklarını kabul etseler de Kinsey, çalışmalarından hak ettiği takdiri göremeden, "parçalanmış ve tükenmiş bir adam" olarak ölmüştür (9).

William Masters ve Virginia Johnson, insan cinselliği üzerine yapılan en büyük gözlemsel araştırma ise muhtemelen William Masters ve Virginia Johnson'ın cinsel tepkiler üzerine yaptığı çalışmadır (1966). Günümüzdeki cinsel terapi olarak bilinen yaklaşımların temelleri William Masters ve Virginia Johnson'un (1966) 'İnsan cinsel Yetersizliği (Human Sexual Inadequacy) adlı kitabı ile atılmıştır (10). Bir jinekolog olan Masters ve bir hemşire olan Johnson çeşitli cinsel etkinlikler içerisinde olan kadın ve erkekleri gözlemlemişlerdir. Bu araştırmacılar, bir hastanenin ses geçirmez bir laboratuvarında 10.000'den fazla orgazmı gözlemlemiş ve ölçmüşlerdir (Ses geçirmez bir oda, doktor ve hemşirelerin kulak misafiri olmalarını engellemek

açısından gerekliydi, duyabilmek için duvarları stetoskopla dinleyenler bile olmuştur). Bu tür durumlarda, gönüllü kişilerin katılımından kaynaklanan yanlılık özellikle kritik bir sorundur. Bu tür çalışmalara katılan kişiler teşhirci midir? G zlemlendiklerini bilmeleri davranışlarını nasıl değiştirir? Masters ve Johnson bu yanlılıkları ortadan kaldırmak için gönüllü katılımcılarla kapsamlı görüşmeler yapmışlardır. Katılımcıların ortama alışmaları için pratik oturumlar yapmalarına izin vermişlerdir. Çalışmaların sonucunda psikanalitik ve feminist yazarların vaginal orgazmın klitoral orgazmdan üstün olduğuna ilişkin mitlerini ortadan kaldırmış, kadın ve erkeğin cinsel sorumluluklarının aynı olduğuna dikkat çekmiş, kadın ve erkeğin orgazm sayılarının, cinsel istek ve aktivitelerinin tamamen farklı olduğunu bildirmişlerdir. Aslında bu teorileri penisin orgazm oluşturmada el, dil ya da vibrat rden bir üstünlüğü olmadığını da ortaya koymuştur (8,9,10).

Masters ve Johnson insanda cinsel uyarana gösterilen fizyolojik tepkiyi uyanılma, plato, orgazm ve çözülme olarak, dört ayrı evreye ayırmış ve cinsel sorunlarını dört aşamadan birinde ya da bir kaçında meydana gelen aksaklıklar olarak tanımlamışlardır (10,11). Çoğu cinsel işlev bozukluğunun sebebini ise performans anksiyetesi, danışma, iletişim yetersizlikleri ve cinsel aktivite boyunca bir "seyirci" rolünde olmaya bağlamış, cinsel eğitim, eşler arasındaki iletişim biçimleri, işlev bozukluğunun ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde rol oynayan hatalı davranışlar üzerinde çalışılması gerektiğini gündeme getirmişlerdir. Cinselliğe yaklaşımları davranışçı bakış açısına dayansa da psikanalitik ve diğer davranışçı yaklaşımlardan farklı olarak temelinde holistik (bütüncül) yaklaşım yatan sistem teorisinden kısmen etkilenmiş 'birleşik davranışsal modelleri' kullanmışlardır ve cinsel partnerleri birlikte değerlendirerek cinsel terapiye sistematik uygulama getirmişlerdir. Daha önce cinsel işlev bozukluklarının tedavisinde odaklanılan bilindişi çatışmaların analizi ve bireyin i g r  kazanmasını sağlayan yöntemlerden ziyade cinsel işlev bozukluğunun türüne özgül teknikler geliştirmişlerdir (4).

Margaret Mead, (1901–1978) Antropolog olarak birçok ilkel kültürde cinsel davranışla ilgili veri toplamıştır. Pasifik Adaları'nda çocukluk ve ergenliğe odaklanarak yürüttüğü çalışma, cinsellik araştırmalarına kültürler arası yaklaşımı yaygınlaştırmaya hizmet etmiştir. Mead'in "Saoma'da reşit olmak" (1928) alışması ergenlikle ilişkilendirilen psikolojik değişimlerin biyolojik değil kültürel

temelli olduğu varsayımını öne sürmüştür. Saoma'da ergenlik Amerika'da onlu yaşların temel özelliklerini oluşturan stres ve cinsel engellenmelerden uzak, kısmen kolay bir dönem olarak tasvir edilmiştir.

Mead'in çalışması cinsiyet rolleriyle ilgili stereotiplere meydan okumuş, kadın ve erkeklerin nasıl kültürel beklentilere uygun şekilde davrandığını açıklamıştır. Çıkarıldığı sonuçlardan bazıları sorgulansa da (diğer Saoma köylerinde daha sonraki dönemde çalışan araştırmacılar oldukça farklı sonuçlara ulaşmışlardır), Mead'in "Üç İlkel Toplumda Cinsellik ve Mizaç" (1936) adlı çalışması o zamanın cinsellik araştırmacılarının etnosentrizmle (bir kişinin etnik grubunun, ulusunun ya da kültürünün diğerlerinden üstün olduğu varsayımı) ilgili farkındalığını arttırmıştır (9).

Helen S. Kaplan, vaka çalışmalarının, insan cinselliğinin karmaşık doğasının anlaşılmasında ve derinliğine incelebilmesinde önemli rolü vardır. Masters ve Johnson tarafından temelleri atılan cinsel terapilerin geliştirilmesi ve yeni boyutlar kazanmasında önemli bir rol oynayan isim ise Helen S. Kaplan'dır. Çalışmalarını ağırlıklı olarak vaka örnekleri üzerinden sunarak bu alana büyük katkılar sağlamıştır. Kaplan, cinsel fonksiyonu etkileyen durumlar (yaş, kronik hastalıklar, psikiyatrik bozukluklar, evlilik sorunları, ilaçlar gibi) ve her iki cins için özel cinsel sorunların tedavisi gibi konularda yaptığı çalışmalarını *The New Sex Therapy* (1974) adlı kitabında yayımlamıştır.

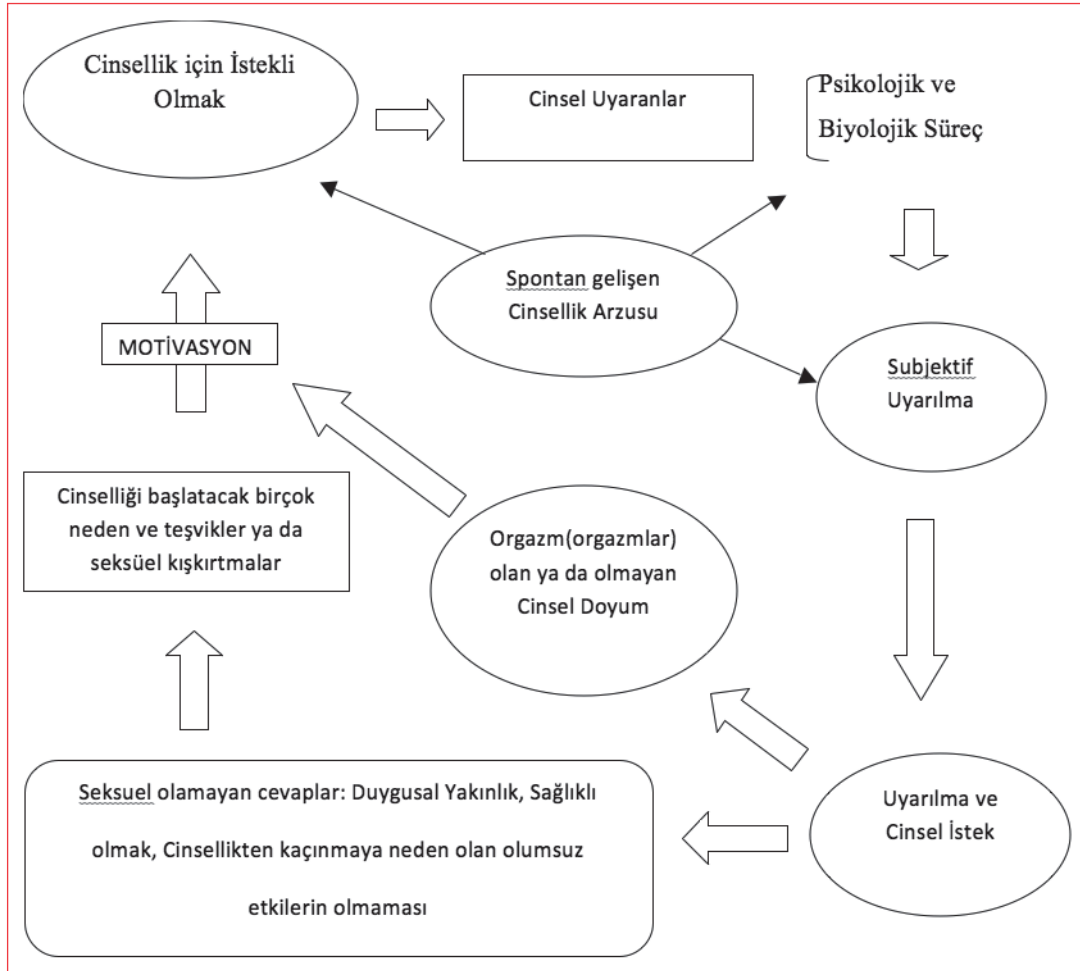
Kaplan, cinsel işlevlerin bifazik (üç fazlı) niteliğini vurgulamış, cinsel yanıt evrelerini klinik açıdan yeniden sınıflandırarak bunlara cinsel isteği de eklemiştir. Kaplan, cinsel yanıtın bifazik niteliğiyle ilgili olarak cinsel yanıtın, gerçekte tek ve bağımsız bir bütün oluşturmaktan çok, birbirlerinden bağımsız iki ayrı bölümden oluştuğunu, ilk bölümün uyarılma ve plato evrelerini içerdiğini, ikinci ve üçüncü bölümün ise orgazm ve çözülme evresi olduğunu açıklamıştır (4,9).

Rosemary Basson, (2000) Master ve Johnson'ın ve onların teorisinden yola çıkan Kaplan'ın teorilerinin özellikle kadın cinsel yanıt döngüsünü tam olarak açıklayamadığını öne sürerek yeni bir model ortaya çıkarmıştır. Modele göre kadın, cinsel yanıt döngüsüne cinsel olarak nötr olarak başlar, daha sonra cinsel olmayan ihtiyaçlarının cinsel olduğunun farkına varıp cinsel uyarıyı değerlendirmeye alır ve cinsel yanıt oluşturur, böylece cinsel olarak uyarılma (sexual arousal) gerçekleşir ve kadın artık cinsel isteğinin farkındadır. Cinsel istek, kadının cinsel açlığının bir sonucu,

bir uyarıyı cevaplama isteği ya da muhtemelen cinsel gerilimi azaltmaya yönelik olabilir. Kadın artmış cinsel istek ve uyarılma sonucunda orgazm olabilir ya da olamayabilir. Ancak orgazm olmadan da fiziksel iyilik hali gözlenebilir ve bu döngü biyolojik ve psikolojik faktörlerden olumsuz etkilenemez. Basson'un bu yeni cinsel yanıt döngüsü kadın cinselliğine farklı bir bakış getirmiş cinsel isteği bir durum olmaktan çıkartıp bir döngü olarak görmeye yönlendirmiştir (4,8).

Basson'un cinsel yanıt döngüsü (Şekil 1), cinsel deneyim sırasında daha önceden yaşanılmış cinsel arzular ve deneyimlerin yanı sıra spontan gelişen bir cinsel arzunun döngü içerisinde değişkenlik gösterebileceğini göstermektedir. Spontan gelişen cinsel arzu aşamasında (solda) ancak olumlu motivasyonla tarafsızlık sağlanır. Bir kadının cinsel olarak uyarılması ya da cinselliği kabul etmesi için; fiziksel zevk almak ve paylaşmak için sevgiyi ifade etmek, duygusal yakınlık hissetmek, partnerin memnuniyeti ve kendi sağlığını arttırma arzusunu içeren bazı nedenleri vardır. Bilinçli olarak cinsel uyarılara odaklanmak cinsel olarak istekli olmaya yol açar. Bu uyarılar biyolojik ve psikolojik faktörler tarafından etkilenmektedir ve akıl yolu ile değerlendirilirler. Oluşan durum subjektif bir cinsel uyarılmadır. Uyarılmanın devam etmesi cinsel heyecan ve zevk için daha yoğun bir tetikleme arzusu sağlar ve başlangıçta eksik olan cinsel istek bu uyarılar sonucunda oluşur. Uyarılma yeterince devam ederse, kadın bu uyarılara odaklı kalabilir ve ağrı gibi herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmaz ise orgazm ya da orgazm olmadan gerçekleşen bir cinsel doyum gerçekleşmiş olur (4,8,9).

Cinsellik üzerine yapılan deneysel araştırmaların ise çoğu fizyolojik tepkilerin ölçülmesinden oluşmuştur. Bu tepkiler genellikle genital organlara fizyolojik tepkiyi ölçmek amacıyla takılan pletismograflar olarak adlandırılan aletlerle ölçülür. Araştırmacılar erkekler için penis pletismografı ya da strain gauge (paket lastiğine benzer bir alet), kadınlar içinse vajinal pletismograf kullanırlar. Hem penis pletismografı hem strain gauge penisin çevresine yerleştirilir ve cinsel uyarılmanın penisin daire çevresinde yarattığı değişikliği ölçerler. Vajinal pletismograf, tampon büyüklüğündedir ve bir tampon gibi vajinaya yerleştirilir. Vajinal pletismograf vajinal duvardaki kan miktarını ölçer, kan miktarı kadının uyarılmasıyla artar. Bu tür deneylerde katılımcılara erotik film izletilebilir. Bir taban çizgisi ölçümü elde edebilmek için araştırmacılar film ya da alkol kullanımın-

Şekil 1. Basson'un Cinsel Yanıt Modeli.

dan önce genital organların fizyolojik özelliklerini uyarılma olmadan ölçerler. Ardından erotik filmlere ya da farklı alkol kullanım düzeylerine (bağımsız değişkenler) maruz kalma düzeyini yükselterek cinsel uyarılmayı (bağımlı değişken) ölçerler. Hem deneysel hem de gözlemsel araştırmalarda bir dönem son derece popüler olan ve gündeme getirilen Nocturnal Penile Tumescence (NPT) kavramı da cinsellik araştırmalarının tarihinde özel bir öneme sahiptir (9).

Nocturnal Penile Tumescence (NPT) izlemi ilk kez 1940 yılında Halverson tarafından tanımlanmıştır. Aserinsky, yaptığı bir çalışmada, REM dönemi ile ilişkisini ortaya koymuş, 1975 yılında ise Karacan ve ark. Normal erkeklerde yaşla birlikte azalan NPT kaydını göstermiştir. NPT uzun yıllar boyunca organik erektil disfonksiyonun, psikojenik erektil disfonksiyondan ayırıcı tanısında önerilen non-invasif bir test olmuştur (12).

Yirminci yüzyılda Amerika'da cinsellik alanında yapılmış araştırmalara baktığımızda 1987'de AIDS'in yarattığı büyük sosyal ve politik etkinin Amerika Birleşik

Devletleri'nde ulusal çapta cinsel davranış ve tutumları inceleyen bir araştırmanın yapılabilmesine vesile olduğu görülmektedir. Chicago Üniversitesi Ulusal Görüş Araştırma Merkezi bugüne kadar yapılmış en kapsamlı Amerikan cinselliği araştırmasını başlatmıştır. Gönüllü katılımlarla çalışılan önceki çalışmaların aksine bu çalışma da, ilk kez temsil gücü yüksek rastgele örneklem kullanılmış ve çalışma sonuçları iki kitapta yayınlanmıştır. İlki Cinselliğin Sosyal Organizasyonu adlı araştırmanın detaylı ve bilimsel bir tasviridir. İkincisi, "Amerika'da Cinsellik: Eksiksiz Bir Çalışma" adıyla ticari bir kitap olarak yayınlanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen veriler, bugün elimizde olan en iyi veriler olarak kabul edilmektedir. Bilinen diğer cinsellik araştırmaları arasında Hunt Raporu (1974), Hite Raporları (1976, 1981) ve Janus Raporu (1933) yer almaktadır (9).

Türkiye'de ise İstanbul'da düzenlenen 'Cinselliğe Bakış' sempozyumu (10 Ekim 2003) ile uluslararası düzeyde Türk toplumunun cinselliğe bakışı ve toplumdaki cinsel sorunlar kamuoyuna sunulmuştur. Sempozyum kapsamında

Cinsel Tutum ve Davranışlar Global Gözlem Çalışması'nın (Global Survey of Sexual Attitudes and Behaviours 2003) sonuçları da paylaşılmıştır. Bu çalışmada 29 ülkede 27.500 kişilik örnekleme çalışılmış, 40 ile 80 yaşları arasındaki kadın ve erkeklerin cinsel sağlıkları ile ilgili tutum ve davranışları incelenmiş ve bireylerin yaşamlarında cinselliğin önemi anlaşılmasına çalışılmıştır. Bununla birlikte cinsel işlev bozukluklarına çözüm getirmek amacıyla da cinsel yaşama ilişkin tutumlar farklı toplum ve kültürler arasında karşılaştırılmıştır (4).

Ülkemizde bugüne kadar cinsellik alanında yapılan en kapsamlı ve ses getiren çalışma ise CETAD alan çalışması olarak bilinmektedir (2006). Bu çalışmada anket ve görüşme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) tarafından T.C. Sağlık Bakanlığı ve Avrupa Birliği desteğinde yürütülen araştırmanın sonuçları "Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması 2006" ve "Cinsel Yaşam ve Sorunları" başlıklı iki kitap ve sekiz bilgilendirme dosyası olarak yayınlanmıştır (9).

Cinsellikle ilgili kuramlar

Konusu cinsellik olan her disiplinin (biyoloji, antropoloji, sosyoloji, psikoloji gibi) tüm bu yönleri ile cinselliği ve işlevini tanımlamada, cinsel gelişimi, farklılıkları ve davranışları anlamada çeşitli yaklaşımları bulunmaktadır. Cinsellik ve farklı disiplinlerin geliştirdiği cinsellikle ilgili birçok kuram yer almaktadır. Bu kuramların temelinde yer alan ve cinsel davranışları açıklamaya çalışan ilk kuram olan Sigmund Freud'un (1856–1939) psikanalitik kuramıdır. Cinselliğe psikolojik açıdan yaklaşan Freud kuramında insanın çeşitli gelişim dönemlerinden bahsetmiş, 3–5 yaş arasındaki dönemin cinsel kimlik gelişimi açısından önemli olduğunu vurgulamıştır (4).

Sigmund Freud'un geliştirdiği psikanalitik kuram (psychoanalytic theory), insanın psikolojik bakımdan evrensel ilkelere uygun olarak geliştiğini kabul eder. Ancak Freud bir bireysel kişiliğin işlevsel yönlerinin toplumsal bir bağlam içinde biçimlendiğine de inanır. Freud'un gelişimcilerle en önemli katkısı, tüm yaşam boyunca sürececek ürünlerin oluşmasında erken yaşam deneyimlerinin önemini vurgulamasıdır. Freud kuramını biyolojik ayrılıklara dayandırmıştır (13). Yunan mitolojisindeki babasını öldürdükten sonra annesiyle evlenen Teb Kralı'ndan esinlenerek oluşturulan bu kurama göre, çocuklar cinse bağlı kimliklerini, ebeveynleriyle ilişkilerindeki çatışmaları ve kıskançlık

duygularını (Oedipus ve Elektra kompleksi) çözerek kazanmaktadır. Üç-beş yaşlarındaki erkek çocuk annesine karşı duyduğu cinsel yatkınlık sonucu annesini babasından kıskanmakta (Oedipus kompleksi) daha sonraki yaşlarda bu çatışma ortadan kalkmakta ya da bastırılarak ileri ki yaşlara kişiliği etkileyen bir unsur olarak taşınmaktadır. Bu durumun kız çocuklarındaki karşılığı ise Elektra kompleksi'dir ve her iki cinste de cinsel sorunlar bu tarz çatışmaların yetersiz çözümünden ya da bireyin psikoseksüel gelişim dönemlerindeki aksaklıklardan kaynaklanmaktadır (4). Ona göre erkek ya da kız olmak cinsel organın farklı olmasına dayanır. Freud'a göre dört ya da beş yaşındaki bir erkek çocuğu babasının kendisinden beklediği disiplin ve özerklik nedeniyle onun cinsel organına zarar vermek istediğini düşünerek babasından korkar. Çocuk kısmi bilinçli olarak babasını, annesine duyduğu bağlanmaya karşı rakip olarak görür. Annesine duyduğu erotik duyguları bastırarak ve babasını üstün bir varlık olarak gören çocuk kendisini babasıyla özdeşleştirir ve erkek kimliğinin farkına varır. Kız çocukların ise erkek çocukları cinsel organları nedeniyle kıskandıkları varsayılır. Bu nedenle de anne, kız çocuğunda önemli değildir. Çünkü o da erkeklerinki gibi ayırt edici cinsel organa sahip değildir. Kız kendisini annesiyle özdeşleştirdiğinde ikinci en iyinin fark edilmesi söz konusudur. Bu aşama bittiğinde çocuk erotik duyguları bastırmayı öğrenmiş olur. Beş yaşındaki bu dönem ile ergenlik arasında kalan döneme örtüklük dönemi denir. Cinsel etkinlikler, ergenlikte ortaya çıkan biyolojik değişimler erotik istekleri doğrudan yeniden etkin haline getirene kadar beklemede kalır. Okul dönemiyle doğrudan ilişkili olan örtüklük dönemi çocuğun bu dönemde hem cinsleriyle etkileşimde bulunması nedeniyle önemli bir zaman dilimidir (13,14).

Freud kadının cinsel yaşamını henüz keşfedilmemiş 'meçhul ada' olarak niteler. Gerçekten kadının psikoseksüel evrimi erkeği uzun zaman ilgilendirmemiştir; günümüzde bile kadın psikolojisinin tam olarak bilinmediği söylenebilir. Öte yandan kadına ilişkin bilgilerimizin çoğu erkek tarafından ve erkeğin yararları doğrultusunda oluşturulmuştur. Psikanalizin kadın cinselliği konusunda getirdiği bilgilerin özü de bu niteliği taşır (15).

Freud'un kuramında, yaşamış olduğu dönemin etkisiyle erkek çocuklarına ve erkeklere birincil kişiler gibi bakılmakta kadınlar ise ikincil kişiler olarak algılanmaktadır. Bu nedenle "penis" kavramı Freud'un kuramında cinsel kimlik kazanmada belirgin biyolojik özellik konumundadır. Ço-

cukların karşı cinsten ebeveynlere olan ilgisi ya da sevgisi fazla abartılmıştır her çocuk anne babasını sever ama bu sevginin ne kadarı karşı cinsten olan ebeveyne olan kordudan ya da aşktan kaynaklanır? Kadın ya da erkek olarak farklı kimliklerimizin bulunması ve bu cinsel kimlikten olmayan ebeveynle yakınlaşmamız sadece biyolojik bir özellik midir? Yoksa toplumdaki genel eğilim bu yönde olduğu için mi kız çocukları babalarıyla yakınlaşmaya girerler? Gibi sorulara cevap vermemekle birlikte özellikle feministlerden eleştiriler gelmiştir. Onlara göre Freud cinsel organın fark edilmesiyle cinsel kimliği yeterinden fazla eşleştirmektedir. Neden erkek cinsel organı kadınlıkından daha üstündür. Pekala kadınların cinsel organı erkeklerinkinden daha üstün olabilir ayrıca Freud babayı birincil disiplin edici eyleyen olarak görmektedir. Ancak pek çok kültür de anne ev işleriyle ve çocuklarla daha yakın olduğu için disipline etme özelliği daha fazladır. Freud toplumsal cinsiyet kimliğinin dört ya da beş yaş civarında öğrenildiğini savunsa da öğrenmenin daha erken yaşlarda başladığını kanıtlayan bilimsel araştırmalar bu tezi çürütmüştür (15).

Freud'un cinselliğe ilişkin ses getiren bu yaklaşımı uzun yıllar etkisini sürdürmüştür ancak 1960'lı yıllardan itibaren yerini sosyal, davranışsal ve bilişsel öğrenme kuramlarına bırakmıştır. Sosyal öğrenme kuramlarında, cinslere bağlı kimliğin geliştirilmesinde çocukluk dönemindeki seçici pekiştirme ve taklit önemli yer tutar. Çocuklar aynı cinsten ebeveynin davranışlarını model aldıkları için ödüllendirilir ya da cinsine uygun davranmadığında cezalandırılır. Toplumda da sistemli ödül ve cezalarla bu taklit etme davranışları pekişir. Davranışçı öğrenme kuramlarında tüm diğer davranışlar gibi cinsel davranışlarda öğrenilir. Cinsel istek bozuklukları bireyin cinsel bir duruma karşı verdiği koşullu anksiyete tepkisidir. Örneğin, mastürbasyon yaparken annesi tarafından yakalanan ve annesinin iğrenme ya da öfke tepkisiyle karşılaşan bir erkek çocuk klasik koşullanmayla, cinsel uyarılmaya yol açan uyarıcı ile utanma ya da kaygı arasında bir bağlantı geliştirir. Bu kaygı beklentisi ise, cinsel ilişki esnasında ereksiyonu sürdürme becerisini olumsuz yönde etkiler. Bilişsel öğrenme kuramlarına göre ise çocukluk döneminde kalıplaştırılmış bir erkeklik ve kızlık anlayışı oluşur ve çocuk bu kalıp imgeyi ileri yaşlarda kendi çevresini örgütlemeye kullanır. Böylece kendi cins kavramalarıyla uyuşan davranışları seçip geliştirir. Sonuç olarak öğrenme kuramlarının genelinde tüm davranışlar gibi cinsel davranışlarında öğrenilmiş davranışlar olduğu

varsayılır. Günümüzde de adölesan cinselliği ve kontrasepsiyon, sağlıklı ilişkili cinsel davranışlar ve cinsel davranış modelleri konularında bu kuramlar sıklıkla kullanılır (4).

Farklı bir kuramla karşımıza çıkan Erik Ericson (1902–1994), ego psikolojisinin en önde gelen kişileri arasında yer almaktadır. Ericson, Freud'un psikoseksüel gelişim olarak tanımladığı ve cinsel gelişmeyi temel alarak hazırladığı gelişimi, psikososyal kuram adı altında yeniden incelemiş, bu gelişimi "İnsanın 8 evresi" adı altında 8 evre halinde ele almıştır. Her evrede benliğin karşılaştığı bir olumlu benlik, bir de bunun karşıtını belirtmiştir. Temel güven ve bunun karşıtı olan temel güvensizlik gibi. Ericson'un kuramının dayandığı temel düşünceler şunlardır:

- Genel olarak insanların temel ihtiyaçları aynıdır,
- Benlik yada egonun gelişimi, temel ihtiyaçların karşılanmasıyla oluşmaktadır,
- Gelişim dönemler halinde meydana gelir,
- Her dönem gelişim için fırsatlar sağlayan bir krizle veya psikososyal problemle nitelenir.
- Farklı dönemler bireyin güdülenmesinde farklılıklar oluşturur.

İnsanın sağlıklı bir hayat sürdürebilmesi içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal ortama uyum sağlamasına bağlıdır. Bu nedenle sosyal gelişim ve buna bağlı olarak sosyalleşme kavramı büyük önem taşımaktadır. Sosyalleşme ya da toplumsallaşma, kişinin belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir kişi durumuna gelmesidir. Ericson kişilik gelişiminin biyolojik temellerini "Epigenetik" ilke ile açıklamaya çalışmıştır. Epigenetik ilke; gelişmekte olan herhangi bir şeyin bir planı olduğunu vurgular. Buna göre gelişim, yaşamın belli dönemlerinde, belli kişilik özelliklerinin ardışık bir biçimde ortaya çıkabilmesini olanaklı kılarak ve önceden belirlenmiş biyolojik temellere bağlı olarak gerçekleşir. Bu tıpkı doğum öncesi dönemde, bebeğin farklı organlarının farklı zamanlarda belli bir sıradahilinde oluşup şekillenmesine benzetilebilir. Freud'un öğrencisi olan Ericson büyük ölçüde onun görüşlerinden etkilenmiştir. Ericson, psikososyal kişilik kuramında gelişimde cinsiyetin yerine toplumun etkisi üzerinde yoğunlaşmış ve gelişimi yaşam boyu incelemiştir. Çevresine güvenmeyen bir bebeğe bir sonraki dönemde ilgi ve bakım sağlanırsa, çocuk insanlara karşı güven geliştirebilir. Ericson'un kuramı Freud'unkinden ayıran en önemli özellik de budur (16).

Farklı bir yaklaşım ile geliştirilen başka bir kuram ise, önde gelen feminist psikanaliz kuramcılardan biri sayılan

yazar Nancy Chodorow'un cinsiyetçiliği açıklamak için Freud'un psikanalitik kuramını yeni bir okumayla tersine çeviren Chodorow'un Toplumsal Cinsiyet Gelişimi Psikanalitik Kuramıdır. Kuramında kadınların maruz kaldığı cinsiyetçiliğin temel sebebi olarak anneliği vurgulayan Chodorow'a göre "annelik rolü, kadınların yaşantısı, kadınlar hakkındaki ideoloji, erkeklik ve cinsel eşitsizliğin sürekli üretilmesi ve işgücünün belli türlerinin üretilmesi üzerinde büyük etkilere sahiptir. Anne olarak kadınlar, sosyal yenden üretim alanında önemli aktörlerdir" (16,17).

Chodorow, kişinin kendini erkek ya da kadın olarak görmesinin öğrenmeyle gerçekleşmekte olduğunu ve öğrenmenin de bebeğin erken bir yaşta anne ve babasına bağlanmasıyla ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Chodorow özellikle babanın yerine annenin önemini vurgulamaktadır. "Çocuk yaşamın ilk dönemlerinde, annesinin kendi üzerindeki etkisinin kolayca en baskın etki olması nedeniyle, anneye duygusal olarak bağlanma eğilimi taşımaktadır. Bu bağlanma ayrı bir benlik duygusuna erişmek için bir noktada kopar ve çocuk daha az sıkı bir bağlılık içine girer" (16). Bu kopuş süreci erkek ya da kız çocukları için ayrı ayrı yollardan gerçekleşmektedir. Kızlar anneleriyle bağlantıda olmayı sürdürürler, anneden kesin bir kopuş yaşamazlar. Bu nedenle kız çocukları yetişkin olduklarında başka insanlarla, daha bağlantılı bir benlik duygusu geliştirirler. Kadının kimliğinin bir başkasının kimliğiyle kaynaşmış ve onun kimliğiyle bağlantılı olma olasılığı daha fazladır. Bayanlar ilk olarak annesine daha sonrada eşine bağlanma yoluna giderler. Bu kadınlardaki duyarlılık ve duygusal sevecenlik özelliğinin bir sonucudur. "Erkek çocuklar bir benlik duygusunu kendilerinin başlangıçtaki anneye yakınlıklarını kökten bir biçimde, erkeklik anlayışlarını kadınsı olamayandan türeterek yadsıma yoluyla elde etmektedirler" (16). Ancak yadsıma yoluyla kimlik kazanan erkek çocukları kız çocuklarının kazanmış olduğu duyarlılık ve sevecenlik gibi özellikleri kazanmadıklarından başkaları ile yakın ilişki kurabilmekte daha beceriksizdirler. Bu nedenle dünyaya bakmanın daha çözümsel yollarını geliştirerek, kendi yaşamlarında daha başarılı olmaya çalışan etken bir bakışı belirlerler. Ancak yine de kendilerinin ve başkalarının duygularının anlayabilme yeteneklerinden yoksundurlar (17).

Chodorow ile Freud'un düşünceleri birbiriyle çelişmektedir. Kadınlık yerine erkek olmak bir kayıpla, anneye olan bağların yitirilmesiyle tanımlanmaktadır. Erkeklerin yadsıyarak kimlik kazanmaları, onların yetişkinlik düzeyine gel-

diğinde başkalarıyla kurdukları duygusal bağlar da bilinçsiz olarak kendi kimlikleriyle sorunlar yaşamalarına ve kimlik kaybetme korkusuna girmelerine neden olur. Kadınlar ise tam tersi bir şekilde başkalarıyla ilişkilerinin yokluğunda özgüvenlerinin kaybolması yolunda bir eğilim içindedirler. Bu kalıplar çocukların toplumsallaşması sürecinde kadınların etkin olması nedeniyle kuşaktan kuşağa aktarılır. Kadınlar kendilerini esas ilişkileriyle tanımlarken ve bunları dile getirirken, erkekler gereksinimlerini bastırıp daha güdümlenici bir tutumu benimsemektedirler. Bu kuramıyla Freud gibi Chodorow'da eleştirilere maruz kalmıştır.

Cinselliği anlamlandıran farklı bir görüşte M.s. Rosaldo'nun Antropoloji Temelli Feminist Çalışmasıyla cinsiyetçiliği açıklama yaklaşımıdır. Rosaldo'nun yaklaşımına göre kadınların maruz kaldığı cinsiyetçiliğin temeli toplumsal olarak kurgulanmış kamusal-özel ayrımı düzeninde gömülüdür. Rosaldo'ya göre bilinen bütün toplumlarda erkeklerin faaliyetlerinin mekanı olan bir kamusal alan; kadınların faaliyetlerinin mekanı olarak da bir özel alan mevcuttur. Bu ikilik cinsiyete dayalı hiyerarşik bir özel/kamusal ayırımına dayanır. Böylece Rosaldo kadınların maruz kaldığı cinsiyetçiliği biyolojiye değil, bütün toplumlarda ortak olarak varsaydığı bir kamusal-özel alan ikiliğiyle açıklamaya girişmiştir (18).

Başka bir kuram da Carol Gilligan'ın cinsiyetçiliğin evrensel temelini anlamak gibi bir hedefi olmayan, evrensel ahlak felsefelerine ve meta-anlatılarına karşı inşa ettiği Dişil Ahlak Kuramıdır. Bu kuramda ahlak ile cinsiyeti ve cinsel kimliği karşılaştırmıştır. Gilligan'ın amprik analizlere dayanan kuramının hedefi Lawrence Kohlberg'in cinsiyetsiz evrensel ahlak kuramının ataerkil yapısını ortaya çıkarmak ve toplumsal cinsiyete dayalı alternatif bir kadın ahlakı geliştirmek olmuştur. Bu alternatif ahlakı "farklı bir ses" olarak tanımlayan Gilligan'a göre, Kohlberg, "kuramını geliştirirken araştırmalarının nesnesi olarak sadece erkekleri baz aldığı ve böylece kadınların ahlâkî özelliklerini erkeklerinkine göre daha düşük bir pozisyona indirgelediği için kusurludur" (19).

Gilligan, kadınların ve erkeklerin ahlaki duyarlılıkları aslında farklı gelişim gösterme eğiliminde olduğunu, cinsiyetle ahlaki yönelim arasında bir ilişki olduğunu iddia eder (20). Bu bağlamda, kadınların sosyal ilişkilere, bağlamsal düşünmeye başkalarının duygularına ve yaşanan hayata ilişkin ahlâkî problemlere karşı daha hassas olduklarını ifade eder. Kadınlar için başkalarının ihtiyaçlarıyla ilgilenme,

başkalarının hakları karşısında bir öncelik taşımaktadır. Kadınlar daha tümevarımcı, erkekler daha tüm dengelimidirler. Kadınlar başkalarına bağımlı, erkekler ise ayrı ya da bağımsızdırlar. Kadınlar, dikkat ve özenle bakımı ahlâkın temeli kabul ederler; erkekler, ahlaki arayışın temelini adalet olduğuna inanırlar. Kohbelrg'in iddia ettiğinin aksine Gilligan, erkeklerin adalet temelli bir etik anlayışını, kadınların ise özen temelli bir sorumluluk ahlakına sahip olduğunu belirtir (13,21).

Kaynaklar

1. Rosen RC. Prevalans and risk factors of sexual dysfunction in men and women. *Curr Psychiatry Rep* 2000; 2(3): 189-95.
2. Sümer N. *Kitab-ı mukaddeste cinsel motifler*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi 2007 Adana.
3. Kerri D. Schuiling, Frances E. Likis. *Women's gynecology health*. 8.baskı. Jones&Bartlett, 2006; 149-156.
4. Beji N. Aşçı ÖS. Cinsellikle ilgili Kuramlar ve İlk Bilimsel Çalışmalar. *Androloji Bülteni* 2011;45: 160-163.
5. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. *Üreme Sağlığına Giriş Katılımcı Rehberi*. Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı No:1-B, 2009.
6. Foucault M. *Histoire de la sexualite*. 2. Baskı. Çev: Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2007; 122-287.
7. Avcı, N. Beji N. *Toplumlarda Cinselliğe Bakış, Etkileyen Faktörler*. *Androloji Bülteni* 2011;45: 155-159.
8. Jerrold S. Greenberg. *Clint E. Bruess. Sarah C. Conklin. Exploring The Dimensions of Human Sexuality*. Fourth Edition. Usa, Jones and Bartlett Publishers, 2011;47-60.
9. Doğan S. Küçüköncü S. *Geçmişten Günümüze Cinsellik Araştırmaları*. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi* 2009; 46: 102-109.
10. William H. Masters, Virginia E. Johnson. *Human Sexual Response*. Boston, Little Brown, 1966.
11. William H. Masters, Virginia E. Johnson. *Human Sexual Inadequacy*. Boston, Little Brown, 1970.
12. Başar M. Cengiz T. Tunçbilek E. Aydoğanlı L. Akalın Z. *Eretil Disfonksiyon Tanısında Noktürnal Penil Tümesans: Non-invazif Bir Test Olarak Doppler Ultrasonografi ve Kavernozaometri ile İlişkisi*. *Türk Üroloji Dergisi* 1997;23:289-293.
13. Sigmund Freud. *La vie sexuelle*. Paris, P.U.F, 1969; 139-155.
14. Doksat KM. Önen B. *Portreler: Sigmund Freud*. *Yeni Sempodium Dergisi* 2004; 42: 60-71.
15. Onur B. *Psikanaliz Kuramında Kadın*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 1980;13: 63-80
16. Nancy J Chodorow. *The Reproduction of Mothering*. 2. Usa, Universty of California Press, 1999; 11-50.
17. Erdoğan T. *Nancy Chodorow'un Düşüncesinde Toplumsal Cinsiyet Organizasyonunun Merkezi Unsuru Olarak Annelik*. *Aile ve Toplum Dergisi* 2008; 14: 73-82.
18. Acar Savran G. *Özel/Kamusal, Yerel/Evrensel: İkilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru*. *Praksis* 2002;8: 255-306.
19. Clouse B. *Ergenlerde Ahlak Gelişimi ve Cinsellik*. Çev: Turgay Gündüz. *Uludağ Üniversitesi Dergisi* 2000;9: 1-39.
20. Carol Gilligan. *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*. Cambridge, Harvard University Press, 1993; 5-24.
21. Sacksofsky U. *Feminist Hukuk Bilimi Nedir?* Çev: Osman Can. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2001; 5: 1-4.

Sonuç olarak; cinsellik konusunda yapılan çalışmaların tarihsel süreç içerisinde birbirlerinden, dönemin özelliklerinden, araştırmacıların cinsel yaşamları ve cinsel kimliklerinden, toplumsal baskılardan ve cinsiyet ayrımcılığından etkilendikleri görülmektedir. Cinsellik çalışmalarının çok faktörlü etkenlerden etkilenmesi ve deneysel yapılan çalışmalardaki sınırlılıklar nedeniyle yapılacak çalışmaların çok boyutlu ele alınıp bütüncül olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.